

Вчення Карла Барта про Ісуса Христа

У цій статті подається експлікація вчення Карла Барта про Ісуса Христа через висвітлення розуміння теологом природи, страждання, смерті та воскресіння Ісуса Христа, а також людини у світлі Христології, даючи при цьому йому оцінку.

Ключові слова: Ісус Христос, Слово, втілення, природа, людина, образ Божий, одкровення.

Karl Barth's teaching about Jesus Christ

This article explains the teaching about Jesus Christ by reviewing Barth's understanding of the nature, sufferings, death and resurrection of Jesus Christ. There is also a summary of his understanding of the human being in the light of Barth's Christology. Finally, there is an evaluation of this teaching.

Tags: Jesus Christ, word, incarnation, nature, human, the image of God, revelation.

Карл Барт – швейцарський теолог, пастор церкви, і політичний діяч – повстав проти ліберального протестантського вчення, яке значно применшувало роль Ісуса Христа, а підносило саму людину.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб висвітлити вчення Карла Барта про Ісуса Христа. Мета роботи буде реалізовуватися через виконання наступних завдань: спочатку буде подано розуміння Барта стосовно природи Ісуса Христа, потім – Його страждання, смерть і воскресіння, а також вчення про людину у світлі Христології. Дане дослідження завершуватиметься поданням оцінки його вчення, висвітливши різні позиції стосовно цього питання.

Христологію, згідно Барта, не можна розглядати як окрему тему в рамках загальної теології, так як Бог стає доступним людському сприйняттю виключно через одкровення в Ісусі Христі. Вона є «серцевиною предмету християнської віри» [1, с.109]. Пізніше він висуває інший постулат: «Скажи мені, яка твоя христологія, і я скажу тобі, хто ти» [1, с.112]. Х.У. фон Бальтазар вважає, що «система Барта отримує свою силу, впевненість і емоційну привабливість від її сміливої завершеності і саме у своїй христоцентричності» [8, с.9].

Хто такий Ісус Христос? За відповідь та основу Барт бере центральний новозавітний текст «Слово стало тілом» (Івана 1:14).

«Слово», про яке говорить апостол Іван, є «божественне Слово, яке створює, примиряє, спасає, необмежено причетне божественної сутності і буття, - вічний Син Божий» [3, с.82]. Контекст Євангелії від Івана 1:1-14 свідчить про те, що Слово, яке було на початку, було в Бога і навіть саме було Богом, через Якого все було створено, квінтесенція життя, яке світить як світло одкровення у людській темряві, яке творить дітей Божих серед людей не через волю і владу цих людей, але лише єдиною Своєю силою, чия слава є слава Єдинородного, з повноти лише Якого Його свідки могли отримати благодать. Логос є Той, Хто сповіщає Бога, який для всіх інших є невидимий, тому що Він, будучи сам єдинородним Богом, перебуває у лоні Свого Батька. Отже, Слово, а тому і тотожний з ним, згідно Івана 1:1-18, Ісус Христос є «правдивий Бог», тобто єдиний, істинний, вічний Бог.

Барт у своїй праці «Нарис догматики», пояснюючи Символ віри, робить висновок на основі припущення, що первинний християнський символ складався лише з трьох слів: «Господь (є) Ісус Христос», до яких тільки пізніше були додані перше (Бог над людиною) і третє (Бог з людиною) положення для того, щоб пояснити Бога [1, с.110]. Хоча це є лише припущення, однак вчення апостолів та ранньої церкви ґрунтується на тому, що Ісус Христос є Господь.

Те, що Слово стало «тілом», означає перш за все те, що Воно взагалі стало людиною, причому правдивою Людиною, яка стала учасником тієї ж людської

сутності і того ж буття, тієї ж людської природи і образу, тієї ж історичності, які є і людськими. Вічний Син Божий став творінням як індивідуально унікальної єдності тіла і душі в часі, поміщеному між народженням і смертю. Які б чуда не відбувалися з Ним у цьому Його людському бутті, а саме: перш за все, пасхальна історія як справжній акт одкровення, потім ознака Його народження від Діви на початку і ознака порожнього гробу в кінці Його історичного життя крім того, ознаки та чуда, які вже між цим початком і кінцем сповіщали Царство Боже або пасхальну історію, - але зміст і сила всього цього в оповіданнях євангелістів і апостолів саме в тому, що мова йде тут про справжню Людину Ісуса Христа, таку саму, як сама людина.

Барт іде далі, стверджуючи те, що Слово стало тілом, означає, що Воно стало людиною. Під словом «тілом» мається на увазі не людина, але людська сутність і буття, людський вигляд і природа, людство, *humanitas*, те, що робить людину людиною на відміну від Бога, від ангела, від тварини. Отже, людська сутність і буття стали Його власними. Він така ж людина, як і ми, подібна нам як людський індивідуум, але подібна нам також і тим становищем, в яке нас поставило наш непослух. Природу, яку прийняв Бог у Христі, тотожна людській природі, яка є обумовлена гріхопадінням. Інакше, запитує Барт, якби це було не так, то як би тоді насправді Христос був подібний до людини? Яке б Він тоді мав до неї відношення?

Новозавітне слово □□□□ «тіло, плоть» виражає не тільки загальне поняття людини, але воно також висловлює більш визначене поняття людини, яка перебуває під божественним вироком і судом, людини, яка стала нездатною пізнати і любити Бога, людини, яка повинна загинути від гніву Божого, бо вона згрішила проти Бога. Тому їй необхідно примиритися з Богом. У цьому значенні «Слово стало тілом» означає: божественне Слово переходить на бік своїх власних супротивників. Саме таким чином Воно йде до людей і стає доступним їм. Саме таким способом Воно стає Божим одкровенням, яке було дане людині, тому що Воно саме було людиною, інакше Воно не було б одкровенням.

Барт стверджує, що таємницею одкровення і основним предметом христології є те, що Ісус Христос є Господь небес і землі, який не може потребувати і дійсно не потребує ні небес, ні землі, ні людину; який створив і їх, і людину з вільної любові і по Своєму бажанню; який дбає про людину не по її заслугах, але по Своїй милості, і не в силу можливостей людини, але в силу Своєї чудесної сили. Він є Господь, який у всякому своєму діянні залишається самим собою, цілісним, незмінним і вільним від усякого змішання і зв'язаності, який і в Своїх ділах, які Він зробив у світі і з людиною, ніколи ні в найменшій мірі не перестає бути Богом, який не поступається Своєю честю нікому іншому і, саме залишаючись Творцем, Примирителем і Спасителем, є насправді Бог. Який любить і служить: Він - Цар всіх царів, саме тоді, коли Він приходить до людини як «лагідний серцем» [3, с.83]. Якщо хоча б щось суперечить цьому твердженню, воно є неправильним, єретичним.

Барт наводить основні тези, доводячи дане ствердження.

По перше, у фразі «Слово стало тілом» підметом, суб'єктом є «Слово». Воно не є залучене у світовий процес як такий, тому не можна ґрунтуватися на іманентній необхідності людської історії. Таке становлення Барт не пов'язує з творінням і не вважає як одну з можливостей розвитку цього творіння. Але те, що Слово Боже стало творінням, він розуміє як нове творіння. Гріхопадіння є характерною рисою людини і людської історії. Тоді виникає запитання: як тут міг з'явитися Христос, якщо б Він був продуктом іманентного розвитку світу? Це був суверенний акт божественної влади, який є відмінний від людської. Роблячи такий висновок, Барт звинувачує Шлейєрмахера у гностицизмі.

По друге, те, що Слово стало тілом, відбулося у божественній свободі Слова, а не згідно з виконанням якогось закону. Тобто, Христос став людиною не через те, що творіння було зруйноване гріхом, але по Своїй вільній добрій волі, по Своїй милості.

По третє, Слово, яке сталося тілом, залишається бути вільним, суверенним Словом Божим, Воно ніколи не може бути об'єктом. Буде не правильним сказати,

що Ісус Христос – правдива Людина і правдивий Бог, так як Він став людиною внаслідок того, що правдивому Богу було угодно бути правдивою людиною. Барт посилається на Епіфанія, який стверджував те ж саме. Тут він критикує сучасний протестантизм у тому, що він вигадав «історичного Ісуса» як предмет віри і звістки, щоб відкрити доступ до Ісуса Христа, мінаючи Його божественність, а також католицьке поклоніння серцю Ісуса, так як вони возвеличують людськість Ісуса Христа і принижують Його божественність. Ісус Христос - не напівбог. Він не ангел. Він і не ідеальна людина.

По четверте, Марія насправді є матір'ю Бога. Унаслідок цього факту, Барт робить два висновки: 1) він пояснює слово «стало», що тут мова йде не про створення з нічого, але про те, що Ісус Христос через свою матір насправді належить до єдиного роду людського; 2) Той, хто народився тут у часі, є Той, хто народився у вічності від Бога. Барт знову піддає критиці Маріологію римо-католицької церкви, не в її початковому вигляді, але у тому, що з неї зробили. Він виділяє час для того, щоб показати, як у богословській історичній думці римо-католицької церкви відбувалися напруги в Маріології, що призвело, в результаті, до культу Марії. Новий Завіт, як і Єфеський і Халкідонський собори, в особі Марії мають лише христологічну зацікавленість. Барт, цитуючи Дікампа, вважає це євангельським постулатом: «Де «шанується» Марія... там не має церкви Христа» [3, с.100]. Лише єдиному Богу належить слава!

По п'яте, «Ісус Христос - правдивий Бог і правдива Людина» не означає, що в Ісусі Христі Бог і людина були присутні поруч один з одним, але це означає, що Ісус Христос, Син Божий, а тому правдивий Бог, є також правдивою Людиною. Він є тому, що Син Божий «засвоїв» собі Його особливу можливість бути людиною і здійснив цю можливість.

По шосте, Барт ставить відвічне складне запитання для християнства: як міг би грішити Бог: повставати сам проти себе, виступати в ролі Бога на противагу собі самому? І сам же на нього дає стверджувальну відповідь: позбавлене святості людство, яке прийняло і взяло на себе Слово Боже, стає освяченим і, отже,

безгрішним людством. «Він зробив Його гріхом заради нас» (2 Кор. 5:21) не означає: «Він зробив Його людиною, яка тепер також грішить», - що означало б тоді «заради нас»? Але Він поставив його «замісним» (у значенні старозавітної спокутної жертви) на місце грішника. Але кого Він поставив на це місце? Того, хто «не знав гріха». Так як Той, хто не знав гріха, «став гріхом». Він, на відміну від Адама, як «другий Адам», «не бажає бути як Бог, але в природі Адама визнає перед Богом буття Адама, стан і ситуацію грішної людини і приймає на себе, несе гнів Бога, який повинен вразити цю людину, не як долю, але як праведний, необхідний гнів, і що Він бере на себе його умови і наслідки» [3, с.126].

Завершуючи дану тему, Барт розвіює різні єретичні погляди щодо втілення Ісуса Христа:

- 1) Ісус Христос не Бог, лише людина. Тобто, Слово нібито перестало у втіленні бути повністю самим собою і тотожним самому собі, бути в повному розумінні слова Словом Божим. Барт говорить, що, якщо перефразувати фразу «Слово стало тілом» словами «Слово прийняло тіло», то тим самим можна усунути дане помилкове розуміння. Бог не може перестати бути Богом.
- 2) У втіленні йде мова про те, що за допомогою з'єднання божественного і людського буття і сутності виникло щось третє. Барт стверджує, що Ісус Христос як Посередник між Богом і людиною не є хтось третій між ними двома - таке розуміння означало б також, що Бог перестав бути Богом і при цьому Він не став би і такою людиною, як ми, - але Ісус Христос є Посередник, Боголюдина таким чином, що Він є і Бог і Людина.
- 3) Якщо людська природа Христа не має власної особистості, тоді Христос не є насправді людиною. Барт звинувачує дану єресь Нового часу у докетизмі. Відповідаючи, він говорить, що «в силу вічного Слова Ісус Христос існує як людина з тіла і крові, так само, як і ми, як подібний нам, як історичне явище» [3, с.139].

Барт також намагається тут примирити лютеранську і реформатську церкву у питанні христології. Суперечка між цими двома церквами у XVI-XVII століттях привела до крайності з обох сторін, коли реформатську христологію звинувачували у несторіанській єресі з її поділом на дві природи, а лютеранську – у євтихіанській єресі з її ототожненням цих двох природ. Барт дивиться в основу їхніх вчень, роблячи висновок, що і лютерани і реформати були єдині у вихідному пункті: єдність, що «Ісус Христос є спочатку і насправді єдність божественного Слова із прийнятим Ним людським буттям» [3, с.134].

Вчення про дві природи у К. Барта диференційованим чином доповнюється вченням про два стани (пониження-піднесення) і досягає свого завершення у діалектичній єдності цих двох форм прояву [8, с.13]. Син Божий умалив Себе, ставши людиною, слугою, а також був піднесений, возвеличений, вознесений до Божественної слави (Фил. 2:6-11). При цьому ці два стани нероздільні. Все Його існування включає як пониження, так і возвеличення одночасно. Барт робить акцент також на тому, що це сам Бог вирішив понизити Себе, бути слухняним, смиренним, а не людина Христос. Якщо про природу Бога люди дізнаються через одкровення Його в Ісусі Христі, отже саме Бог і є такий. Для людей це є незрозумілим, так як неможливо зрозуміти повністю всемогутність Бога.

У своїй христології Барт торкається двох характерних рис: онтичного, стверджуючи, що реальність Ісуса Христа є об'єктивний стан, і ноетичного, коли слово «стало» говорить про реальність Ісуса Христа як завершений, досконалий стан: те, що Бог є Людина, що Його Слово почули люди і примирилися з Богом.

Отже, чудо втілення, як вважає Барт, необхідно бачити в тому, що до людей зійшло Слово Боже у свободі, величі і славі Свого божества, і що Воно стало подібне людині у всьому, і що в Його людськості, в народженні і розп'ятті Христа, можна шукати й знайти Його, Слово Боже у всій Його величі.

Найбільше, напевно, заперечень в історії викликало питання про воскресіння Ісуса Христа як історичну подію, як свідчить Символ віри: «І

розп'ятий був за нас при Понтії Пилаті, і страждав, і був похований. І воскрес на третій день, як було написано.»

Але для Барта воскресіння є подія одкровення - відкриття Ісуса як Христа, з'явлення Бога і пізнання Його в Ньому - і в цьому значенні вона є позаісторична. Унікальність цієї події в тому, що вона не була спричинена ніякими силами, які діють в історії. Барт пише: «У воскресінні новий світ Святого Духа торкається старого світу плоті. Але торкається так, як дотична доторкається кола - не торкаючись, але встановлюючи межу» [2, с.4]. Якщо ж воскресіння не має цієї точки перетину часу і вічності, тоді воно лежить за межами людського знання.

Пасха, як символ, саме і означає для Барта початок нового часу і світу в існуванні людини Ісуса, який - як той, хто перемагає тягарі, як переможець гріха людини - розпочинає нове життя. Посилаючись на Новий Завіт, теолог вбачає у воскресінні Христа знак того, що Богом в особі Його Сина вже отримана остаточна перемога на користь людині. Пасхальна звістка, таким чином, означає, що вороги людини - гріх, прокляття і смерть - знищені [1, с.211-213].

Саме тому воскресіння для Барта не продовження, а завершення життя. Це не початок нового життя, але констатація того, що тимчасове зміниться на вічне, а смертне на безсмертне. Воскресіння плоті і вічне життя для нього - це подолання смерті, а не втеча у потойбічний світ [1, с.268-269].

О.Казем-Бек, досліджуючи воскресіння Христа та розуміння Карла Барта стосовно цього питання, цитує невеликий фрагмент з пасхальної проповіді Карла Барта, яку він проголосив за чотири роки до смерті: «Дорогі брати мої! Воскресіння Ісуса було працею Божою і лише Божою. І, як праця Божа, воно було досконалим, але і цілком незбагненим. Уже в той час свідки могли тільки визнати, засвідчити і сповістити, що чудо здійснилося. «Христос воскрес!» Цим вигуком у Росії християнин вітає іншого християнина, який у свою чергу відповідає йому: «Воістину воскрес!» Ось саме, що означає не розповідати про цю подію, а звіщати її і свідчити про неї» [9, с.60].

Якщо дія Бога в Ісусі Христі відкриває буття Самого Бога, то Ісус Христос, будучи не тільки Богом, але й людиною, відкриває буття людини [5, с.44]. Саме тому вчення про людину Барт розглядає в контексті вчення про Христа. Тому через пізнання Христа, можна отримати знання про створену Богом людину. Отже, антропологію необхідно будувати на христології [5, с.41], а не навпаки.

При цьому Барт зазначає, що це не означає, що людську природу можна прирівнювати до людської природи Ісуса [5, с.47]. Між ними є суттєва відмінність, так як в Нього є чиста людська природа. Також Він був «для інших людей» [5, с.59]. У той самий час те, що Ісус був «для інших людей», вказує на спільне між Ісусом і людиною. Всім людям притаманна людяність, що дає їм можливість вступати у завітні відносини з Богом, звичайно, не завдяки власним здібностям, але із-за Божої благодаті [5, с.224]. Людина Ісус володіє цією людяністю у чистій формі. Він - повний образ Божий [5, с.225].

Барт окремо розглядає співвідношення Христа і Адама. Адже в Писанні Христос є названий «останнім Адамом» (1Кор. 15:45). Чи вказує це на те, що спочатку необхідно розглядати Адама, а потім - Христа? Барт вважає, що ні. Насправді Христос онтологічно первинний [6, с.50]. Христос - це перший справжній Адам, а Адам, як і будь-який грішник, - це несправжній чоловік. Тільки у Христі людина така, яка є насправді. Тому, для того, щоб зрозуміти, хто така людина, необхідно дивитися тільки на Ісуса Христа.

Погляд Карла Барта на образ Божий в людині можна віднести до реляційного (як переживання взаємозв'язку між людиною і Богом або людиною). Еріксон звернув увагу на різні етапи теологічного розвитку Барта у цьому питанні [11, с.429]. У своїх ранніх працях він не використовував фразу «образ Божий», але говорив про єдність між Богом і людиною, яку можна порівняти з єдністю між матір'ю і зародком. Після гріхопадіння цю єдність втрачено, при цьому гріхопадіння розглядається теологом не як конкретна подія в певний момент людської історії. Другий період теологічної думки Барта відзначений полемікою з Емілем Бруннером з таких питань, як образ Божий. Барт категорично заперечував

будь-який зв'язок між Богом і людиною і будь-яку можливість для людини прийняти Слово Боже. На третьому етапі Барт говорить про присутність образу, так як людина продовжує залишатися людиною. Природа людини залишається незмінною, незалежно від гріха. Гріх не створив нової людини і не може зробити поганою ту, яка спочатку була хорошою. Він просто приховує справжню природу людини від неї самої і від її ближніх, але не від Бога.

Пояснюючи поняття «образ», Барт говорить, що образ не в тому, що людина є і що вона робить. Однак, образ, скоріш за все, пов'язаний з фактом, що Бог задумав і створив істоту, яка, як і Він, може бути партнером. У цьому значенні людина здатна підтримувати відносини. Тому, вона – лише «повторення» або «копія» божественної істоти.

Подібність людини з Богом полягає в тому, що обоє підтримують міжособистісні відносини. Як у Бога, так і в людині відбувається спілкування між «я» і «ти». Виходячи з біблійних слів «чоловіка і жінку створив їх» (Бут.1:27), людина існує не як самотня особистість, а як дві істоти, які спілкуються одна з одною. Цей же вірш свідчить про те, що людина створена по образу Божому. Те, що Бог має спілкування з Собою свідчить слово «створімо» (в.26).

Також Барт говорить про єдину відмінність між людьми - це *humanum*, звідси випливає, що «*humanum* насправді і є справжнім створеним образом Божим» [4, с.186].

Доказом того, що у людині є образ Божий, що і робить людину людиною, є: ставлення до ближнього як до побратима, спілкування один з одним і розуміння один одного, надання допомоги один одному, охоче виконання попереднього [5, с.250-265].

Також Барт вважав, що Божий образ є універсальним, він присутній у всіх людей завжди і всюди. Отже, він присутній і в грішника. Навіть, якщо людина відвертається від Бога, вона не може заперечувати той факт, що вона є пов'язаною з Богом так, як ніяке інше створіння. Відносини є завжди, чи то позитивні чи негативні.

При цьому Барт навіть і не задавався питанням, які необхідні якості, щоб людина відповідала образу Божому. Немає ніякої потреби або значення встановлювати, що в людській природі робить її здатною до таких відносин. Таке дослідження повністю відображає реляційний підхід.

Отже, образ Божий не передається людині, він не є притаманний чоловіку і жінці. Лише Ісус Христос є образом; Він приєднує до Себе Його Церкву, Свою Наречену; Його творіння є об'єднане з Ним.

Хоча деякий час між Бартом і Бруннером були незгоди і протистояння, однак пізніше у багато чому вони таки зійшлися. Таким самим чином екзистенціалізм розглядає образ Божий - не як сутність, якою людина володіє, а, скоріше, переживання, яке приходить під час активного спілкування.

Христологія, розроблена Бартом, займає центральне місце в його догматиці, так як між божественним і людським неможливий ніякий інший контакт, ніж той, що відбувся у втіленні. Тому всі питання догматики зводяться саме до христології. Відносини між Богом і людиною (основна тема теології) найбільш абсолютно представлені в образі Ісуса Христа. Саме у цьому Барта дуже часто звинувачували.

Доктор богослов'я А.В.Ворохобов, роблячи висновок христології Карла Барта, говорить, що «такий підхід, хоч і дозволяє зберегти в недоторканності суверенітет Абсолюту, при цьому нівелює участь людини. Перед обличчям пріоритету дій Бога і Його попередньої благодаті людина залишається приречена на бездіяльність і пасивність. Подібно до того, як у Христі немає ніякої реальної самостійної людської природи, і вона ніколи не є «суб'єкт», так і людина отримує будь-яку ініціативність від Бога. Виходячи з цього, примирення – подія між Богом і Богом і лише, в незрівнянно меншою мірою, - між Богом і людиною, оскільки останнє отримує примирення «у Христі». Слідуючи такій логіці, хрест і воскресіння Ісуса, однак, є фактичне явлення процесу, який здійснюється у вічності, який одного разу став «об'єктивним» і доступним для сприйняття на землі. Тому не можна не погодитися з висновком Х. Царнта, що характеризує бартіанську теологію як «монолог на небі». Безсумнівним при цьому є те, що,

виходячи з розуміння випадку Христа як явища вічної події у феноменальному світі, К. Барту вдалося продемонструвати універсальну значущість христології для розвитку християнського богослов'я як такого.» [8, с.19]

М. Еріксон вважає, що христологічне вчення Карла Барта в тому вигляді, в якому воно подане у «Церковній догматики», пов'язане як з його поглядами на одкровення, так і з прийнятим ним к'єркегорівським розумінням значення історії для віри. Міллард вважає, що його вчення є одним з тих, що сьогодні применшує людську природу Ісуса Христа. Ось як він це пояснює: «Барт повністю визнає людськість Ісуса, хоча і не бачить в ній нічого надзвичайного. Він пише, що важко отримати достовірну історичну інформацію про Ісуса, але навіть якщо б вона і була отримана, це не мало б реального значення для віри. З точки зору Барта, людське життя Ісуса - Його слова і діла - не вносить особливо великого внеску у розкриття природи Бога. Фактично інформація про Ісуса, яку ми отримуємо за допомогою історичних методів дослідження, сприяє, скоріше, приховування, ніж виявлення Його Божественності. Ми не можемо покликати Бога через пізнання історичного Ісуса.» [11, с.610-611] Також Еріксон звинувачує Барта у тому, що він недооцінює значення слів воскреслого Ісуса, які прямо привертають увагу до Його людської природи (Лк. 24:36-43; Ін. 20:24-29) [11, с.612].

Деякі теологи вважають, що Барт ставить під сумнів історичність втілення Христа і воскресіння, і тоді виникає парадокс – адже зникає впевненість у воскресінні мертвих [10, с.110].

Даючи оцінку реляційному підходу Барта щодо образу Божого в людині, протестантський теолог М.Еріксон вказує як на позитивне, так і на негативне у ньому. Позитивним є те, що серед усіх створінь тільки людина знає Бога і свідомо є пов'язана з Ним. В Едемському саду Бог і людина спілкувалися один з одним. Також Закон Божий, даний через Мойсея, і дві заповіді Ісуса вказують на відносини між Богом та людиною. Однак, Еріксон вказує на дві проблеми у цьому підході. По перше, це – універсальність образу. Як можна говорити, що образ Божий поширюється на людей, які живуть у повній байдужості до Бога або навіть

у бунті проти Нього? По друге, Барт не дає відповіді на те, що ж у людині дозволяє підтримувати їй цей зв'язок, на що не здатне ніяке інше створення. В кінці Еріксон робить висновок, що Барт, як і Бруннер, «збився зі шляху під впливом своїх щирих антисубстанціалістських передумов, вихідних, як ми зазначили, з екзистенціалізму» [11, с.431-432].

Дмитро Бінцаровський висуває ряд зауважень стосовно вчення Барта про Христа. Ось декілька з них:

- У своїй христології Барт зміщує акценти. Історична відкуплююча роль Христа затуляється ідеєю одкровення в Христі того, що відбулося вже у вічності.
- Місця з Писання, які використовує Барт, такі як Об'явлення 1: 8, Івана 1 розділ і Колосян 1: 15 є непереконливими і не захищають його вчення про вічну людськість Христа.
- Одночасний стан приниження і прославлення в Барта, а також розуміння «останнього Адаму» не відповідають Новозавітному вченню.
- Барт у своєму вченні часто є непослідовним. [7]

Однак, все ж таки, необхідно визнати те, що, христологія Барта заслуговує пошани. Борючись із ліберальною теологією, великий теолог ХХ століття:

- ✓ визнавав, що в Христі існують дві природи і один (божественний) Суб'єкт – Логос. Христос є Бог, тобто Суб'єктом всіх Його дій є Божественний Логос.
- ✓ намагався поєднати спасаючу працю та особистість Христа.

Можна також відзначити, що, в порівнянні з іншими відомими теологами, яких часто називають «неоортодоксами» і які свого часу були близькими до Барта, він дотримувався більш консервативних поглядів. Наприклад, на відміну від Бульмана, Барт вірив у воскресіння Ісуса з мертвих. Також, на відміну від Бруннера, він вірив у народження Ісуса від Діви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Очерк догматики. Лекции, прочитанные в Университете Бонна в летний семестр 1946 года. / Пер. с нем. Ю.А. Кимелева, под ред. Д.М. Носова. - СПб.: Алетейя, 1997. - 272 с.
2. Послание к римлянам / Пер. с нем.— М.: Библейско-богословский институт св. Апостола Андрея, 2005. — 580 с. - (Серия «Современное богословие»).
3. Церковная догматика. Том 1 (§§ 3, 15, 28, 32, 41/1) / Пер. с нем. (Серия «Современное богословие»). — М.: Библейско-богословский институт св. Апостола Андрея, 2007. — 560 с.
4. Church Dogmatics, III/1: Doctrine of Creation, Edinburgh: T. and T. Clark, 1958.
5. Church Dogmatics, III/2: Doctrine of Creation, Continuum, 2004.
6. Church Dogmatics, IV/1: Doctrine of Reconciliation. G.W. Bromiley, trans. T&T Clark, 2004.

Допоміжна література:

7. Бинцаровский Д. Лекції по Карлу Барту і його теології: реформаторський погляд. — Режим доступу: <http://www.reformed.org.ua/2/626/Bintsarovskiyi>
8. Ворохобов А.В. Сотериологическая значимость Иисуса Христа в качестве самооткровения Бога (Карл Барт) и экзистенциального обращения Абсолюта (Рудольф Бультманн) // Труды Нижегородской Духовной Семинарии: Сборник работ преподавателей и студентов. — Выпуск 7, 2009. — С.7-33.
9. Казем-Бек А. Христианский путь Карла Барта // Журнал Московской Патриархии. — 1972. — №9. — С.53-60.
10. Теологический Энциклопедический Словарь / Под ред. Уолтера Элвелла. - М.: 2003.

- 11.Эриксон М. Христианское богословие. / Пер. с англ. – СПб.: Библия для всех, 1999. – 1088 с.

Інша додаткова література по темі:

- 12.Гренц С., Олсон Р. Богословие и богословы XX века. / Пер. з англ. – Черкаassy: Коллоквиум, 2011. - 520 с.
- 13.Лейн Т. Христианские мыслители. / Пер. с англ. – СПб.: Мирт, 1997. – 352 с.
- 14.Мак-Грат А. Введение в Христианское Богословие. / Пер. с англ. - СПб.: Библия для всех, 1998. - 493 с.
- 15.Bromiley G.W., An Introduction to the theology of Karl Barth, Grand Rapids, Michigan, Wm.B. Eerdmans Publishings Co, 1979.
- 16.Damon W.K.So. Jesus' Revelation of His Father: A Narrative-Conceptual Study of the Trinity with Special Refernece to Karl Barth : Milton Keynes: Paternoster, 2006.
- 17.David L. Mueller. Karl Barth. Edited by Bob E.Patterson. Hendrickson Publishers, 1972.
- 18.Global Dictionary of Theology: A Resource for the Worldwide Church / editors, William A. Dyrness, Veli-Matti Karkkainen. USA, InterVarsity Press, 2008.
- 19.Jungel, Eberhand. Karl Barth: A Theological Legacy. / Translated from German by Garrett E. Paul. – USA: Westminster John Knox Pr, 1986.